

Gémesi Géza¹

A migráció mint a hibrid hadviselés eszköze és az észak-európai rendészeti szervek reakciói

Migration as a Tool of Hybrid Warfare and the Responses of Northern European Law Enforcement Agencies

Absztrakt

A tanulmány azt vizsgálja, hogyan alkalmazzák Oroszország és Belarusz a migrációt hibrid hadviselési eszközként az Európai Unió keleti határain. A szerző különös figyelmet fordít Finnország, Észtország, Litvánia és Lettország válaszhintézkedéseire, amelyek nemcsak rendészeti és határvédelmi intézkedéseket tartalmaznak, hanem politikai és jogi szempontból is újszerű megoldásokkal szolgálnak. A kutatás kvalitatív módszertannal, esettanulmány-alapú dokumentumelemzés révén vizsgálja a 2021 és 2024 közötti eseményeket, különösen a migráció instrumentalizálásának eseteit. A tanulmány fő megállapítása, hogy a hibrid hadviselés ezen formája komoly kihívást jelent az EU közös menekültügyi rendszerére nézve, és fokozza az egységes uniós migrációs politika kialakításának nehézségeit. A vizsgált országok példája arra is rámutat, hogy a nemzeti biztonságra hivatkozó egyoldalú intézkedések új vitákat nyitnak az emberi jogok és a határvédelem közötti kényes egyensúlyról.

Kulcsszavak: hibrid hadviselés, migráció, destabilizáció, embercsempészet, határrendészet

Abstract

This study examines how Russia and Belarus have instrumentalised migration as a tool of hybrid warfare along the eastern borders of the European Union. Special attention

¹ Doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola, e-mail: gemesi.geza@hm.gov.hu

is given to the responses of Finland, Lithuania, and Latvia, which include not only law enforcement and border protection measures but also innovative political and legal solutions. Using a qualitative, case study-based document analysis, the research focuses on developments between 2021 and 2024, particularly on instances of migration being used as a means of coercion. The main finding is that this form of hybrid warfare poses significant challenges to the EU's common asylum system and exacerbates the difficulties in forming a unified migration policy. The cases analysed further illustrate that unilateral actions justified by national security concerns open new debates about the fragile balance between border protection and human rights.

Keywords: hybrid warfare, migration, destabilisation, human trafficking, border policy

Bevezetés

Az Európai Unió keleti határain 2021-től egyre gyakrabban történtek olyan események, amelyekben a migrációt nem csupán humanitárius vagy társadalmi jelenséggént, hanem geopolitikai eszközként alkalmazták. Oroszország és Belarusz több alkalommal is célzottan irányított harmadik országbeli állampolgárokat uniós tagállamok – különösen Finnország, Litvánia és Lettország – határaihoz, ezzel nyomást gyakorolva az érintett országokra, illetve az Európai Unió intézményeire. A jelenség jól illeszkedik a hibrid hadviselés eszköztárába, amelyben a migráció nem spontán, hanem politikailag szervezett, destabilizációt célzó módon jelenik meg.

A szakirodalom egyre nagyobb figyelmet szentel a migráció és biztonságpolitika összefonódásának, azonban a migráció hibrid hadviselési célú instrumentalizálása, különösen az észak-európai régióban, még nem kellően feldolgozott. Jelen tanulmány ezt a kutatási rést kívánja részben betölteni azzal, hogy esettanulmányokon keresztül vizsgálja a Belarusz és Oroszország által gerjesztett migrációs nyomásra adott rendészeti, jogi és politikai válaszokat.

A tanulmány célja annak bemutatása, hogy a migráció miként válhat a hibrid hadviselés részévé, valamint az, hogy milyen következményekkel jár ez az uniós tagállamok szuverenitása, határbiztonsága és az EU közös menekültügyi rendszere szempontjából. A vizsgálat középpontjában Finnország, Litvánia és Lettország esetei állnak, mivel ezek az államok közvetlenül szembesültek a migrációs nyomás hibrid jellegét öltő formáival.

A kutatás kvalitatív tartalomelemzésre épül, amely kormányzati közlemények, nemzetközi szervezetek jelentései, médiatudósítások és szakirodalmi források vizsgálatával kíván mélyebb megértést nyújtani a jelenség természetéről és az arra adott válaszigényekről.

Szakirodalmi háttér

A hibrid hadviselésnek nincs általánosan elfogadott meghatározása. A NATO walesi csúcstalálkozójának 2014 szeptemberében kiadott zárónyilatkozata szerint a hibrid

fenyegetés széles körű nyílt és fedett katonai, félkatonai és nem katonai eszközök és eljárások alkalmazása egy szorosan integrált műveleti terv mentén.²

A NATO Parlamenti Közgyűlés Védelmi és Biztonsági Bizottsága a hibrid hadviselés lényegét abban ragadta meg, hogy az alkalmazó aszimmetrikus eljárások és nem katonai eszközök használatával (például politikai, információs és gazdasági megfélemlítéssel, illetve manipulációval) felderíti és kihasználja az ellenfél gyengeségeit. Az eljárásokat az aktuális helyzethez igazítja, majd hagyományos és nem hagyományos katonai erővel történő fenyegetéssel kíséri.³

A NATO Többnemzeti Képességfejlesztési Kampany (NATO Multinational Capability Development Campaign, MCDC) keretében összeállított jelentés szerint a hibrid hadviselés magában foglalhatja a katonai, gazdasági, politikai, civil és információs eszközök alkalmazását – ezek közül mindegyik eszközt a társadalom egy adott sebezhető pontjára célzottan irányítva vetik be.⁴

Az Európai Unió meghatározása kissé részletesebb: kényszerítő és felforgató tevékenységek, valamint hagyományos és nem hagyományos módszerek (például katonai, diplomáciai, gazdasági, technológiai) egyvelege, amelyeket állami vagy nem állami szereplők összehangolt módon használhatnak fel bizonyos célok elérése érdekében úgy, hogy eközben a hivatalosan deklarált hadviselés szintje alatt maradnak. A hangsúly általában a célállam sebezhető pontjainak kihasználásán, valamint egy olyan, nem egyértelmű helyzet megteremtésén van, amelynek célja a döntéshozatali folyamatok hátráltatása.⁵

A helsinki székhelyű, közös NATO–EU kezdeményezéssel létrehozott Hibrid Fenyegetések Elleni Európai Kiválósági Központ (European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats) a hibrid fenyegetéseket úgy határozza meg, mint

„olyan akciókat, amelyeket állami vagy nem állami szereplők hajtanak végre, és amelyek célja egy célpont aláásása vagy károsítása azáltal, hogy befolyásolják a helyi, regionális, állami vagy intézményi szintű döntéshozatalát. Az ilyen akciók koordináltak és összehangoltak, szándékosan célozzák a demokratikus államok és intézmények sebezhetőségeit. A tevékenységek például a politikai, gazdasági, katonai, civil vagy információs területeken valósulhatnak meg. Ezeket széles spektrumú eszközökkel hajtják végre, és úgy tervezik őket, hogy azok a felfedezés és azonosítás küszöbén maradjanak.”

A hibrid hadviselés fogalma tehát a fenti definíciók szerint magában foglalja a különböző hatalmi eszközök több területen történő, összehangolt használatát, amelyeket a módszer alkalmazója a társadalmi spektrum konkrét sebezhetőségeit felderítve, azokra specializáltan irányítva fejti ki tevékenységét. A hadviselési módszer eszköztárába tartozó politikai nyomásgyakorlás, fenyegetés veszélyezteti az állam szervezeti stabilitását. A hangsúly általában a célállam sebezhető pontjainak kihasználásán, valamint egy olyan, nem egyértelmű helyzet megteremtésén van, amelynek célja a döntéshozatali folyamatok hátráltatása.

² Kiss 2019.

³ CALHA 2015.

⁴ MCDC 2019.

⁵ Európai Bizottság 2016.

A tanulmány során elengedhetetlen a „menedékkérő” és a „migráns” fogalmainak pontos elhatárolása is, mivel a két kategória eltérő jogi státusszal és nemzetközi védelemmel jár. A szakirodalom szerint – különösen Crisan Andrea definícióit alapul véve – *menedékkérőnek* azt a személyt tekintjük, aki hivatalos kérelmet nyújtott be nemzetközi védelem iránt, és kérelme elbírálás alatt áll. Ezzel szemben a *migráns* tágabb gyűjtőfogalom, amely minden olyan személyt magában foglal, aki lakóhelyét elhagyja – akár önkéntesen, akár kényszer hatására –, függetlenül attól, hogy gazdasági, oktatási, családi vagy más okból vándorol. A fogalmi pontosság különösen fontos a migráció biztonságpolitikai és jogi értelmezése során, hiszen a nemzetközi jogi kötelezettségek, valamint az állami válaszingedmények legitimitációja is ezeken az alapfogalmakon nyugszik.⁶ A tanulmány, amennyiben nem konkrét menedékkérelemről vagy szó szerinti idézetről van szó, a tágabb fogalmat, azaz a migráns kifejezést alkalmazza.

A migráció mint hibrid hadviselési eszköz értelmezése nem új keletű a nemzetközi szakirodalomban. Janko Bekić tanulmánya rámutat arra, hogy a „kényszerített, mesterségesen előidézett migráció” (*coercive engineered migration*) olyan stratégiai eszközként alkalmazható, amelynek célja a célországok politikai destabilizálása, döntéshozatali autonómiájának csökkentése, illetve nemzetközi kompromisszumok kikényszerítése. Esettanulmányai – a 2020-as török–görög és a 2021-es belarusz–lengyel határválság – megerősítik, hogy a migráció ilyen instrumentális szerepet játszik a hibrid hadviselés eszköztárába. Bekić hangsúlyozza, hogy az ilyen típusú támadásokkal szembeni védekezés sikeressége alapvetően függ az érintett országok belpolitikai stabilitásától és a nemzetközi partnerek, különösen az Európai Unió támogatásától. Megállapításai közvetlenül kapcsolódnak a jelen tanulmányhoz, amely a balti államok és Finnország reakcióit vizsgálja az instrumentálisan migrációra.⁷

A hibrid hadviselés jogi és stratégiai aspektusait részletesen tárgyalja Kovalchuk és munkatársainak tanulmánya, amely a migrációs válságokat „élő fegyverként” értelmezi. A szerzők szerint egyes autokratikus államok négy lépésben alkalmazzák a migrációt geopolitikai eszközként: először vonzó célországgként jelenítik meg az érintett államot információs kampányokon keresztül, majd megszervezik és támogatják a migrációs útvonalakat. Ezt követően nemzetközi nyomásgyakorlás és humanitárius diskurzus révén legitimitást keresnek, végül pedig a célország belső destabilizációját idézik elő. A tanulmány arra is rámutat, hogy a hagyományos nemzetközi jogi keretek – különösen a humanitárius jog – nem minden esetben alkalmasak az ilyen típusú, nem konvencionális fenyegetések kezelésére.⁸

A hibrid fenyegetések nemzetközi jogi értelmezéséhez jelentős elméleti keretet kínál Susana Sanz-Caballero 2023-as tanulmánya, amely a hibrid hadviselés és a hozzá kapcsolódó jogi kihívások rendszerszintű vizsgálatát nyújtja. A szerző kiemeli, hogy a migráció eszközként történő alkalmazása a hibrid hadviselés sajátos, a szürke-zónába sorolható formája, amelynek célja nem a közvetlen katonai konfrontáció, hanem a demokratikus államok jogi és társadalmi sérülékenységeinek kihasználása. Mindez különösen problematikus az olyan nyitott jogállamok esetében, amelyek kötvé vannak nemzetközi és emberi jogi kötelezettségeikhez, miközben a támadó fél

⁶ CRISAN 2019.

⁷ BEKIĆ 2022.

⁸ KOVALCHUK et al. 2022.

– rendszerint autoriter rezsim – nem tartozik hasonló normatív keretek alá. A tanulmány rávilágít arra, hogy az ilyen típusú hibrid műveletek többek között a jogrendszerek kifárasztására (*lawfare*), az állami kapacitások elaprózására és a közvélemény destabilizálására irányulnak.⁹

Kutatási kérdés és hipotézis

A tanulmány központi kutatási kérdése az alábbiakban foglalható össze: Milyen módon alkalmazza Oroszország és Belarusz a migrációt hibrid hadviselési eszközként, és milyen típusú rendészeti és politikai válaszokat adnak erre az észak-európai EU-tagállamok (Finnország, Litvánia, Lettország)?

A kutatás célja annak feltárása, hogy a migráció – amely a nemzetközi jog alapján alapvetően humanitárius és emberi jogi kategóriák mentén értelmezendő – miként válhat a geopolitikai nyomásgyakorlás, a társadalmi destabilizáció és az intézményi megosztás eszközüvé. A tanulmány feltételezése szerint Oroszország és Belarusz tudatosan alkalmazza a migrációt stratégiai eszközként, amely a hibrid hadviselés keretében alkalmas az Európai Unió peremállamai politikai, jogi és biztonsági rendszerének próbára tételére.

A kutatás fő hipotézise a következőképpen fogalmazható meg:

- H1: Oroszország és Belarusz a migrációt szándékosan instrumentalizálja hibrid hadviselés részeként, az EU keleti határain stratégiai destabilizációs célból.
- H2: A migrációs nyomásra adott válaszingedmények (például határzár, szükségállapot, törvényi szigorítás) az érintett országok részéről nemcsak biztonságpolitikai, hanem normatív és jogi feszültségeket is eredményeznek az Európai Unió belső rendszerén belül.

A hipotézisek empirikus alátámasztása érdekében a kutatás a három észak-európai ország eltérő válaszreakcióit hasonlítja össze, külön figyelemmel a nemzetbiztonsági érvelés, a jogalkotási lépések és a nemzetközi normákkal való összeegyeztethetőség szempontjaira.

Vizsgálati módszerek

A kutatás kvalitatív megközelítést alkalmaz, esettanulmány-alapú dokumentumelemzés formájában. A tanulmány három észak-európai EU-tagállam – Finnország, Litvánia és Lettország – válaszingedményeit vizsgálja, amelyek Oroszország és Belarusz migrációs nyomásgyakorlásának célpontjaivá váltak 2021 és 2024 között.

Az elemzés másodlagos forrásokra támaszkodik: nemzetközi szervezetek (például Frontex, UNHCR, NATO), kormányzati szervek (belügy- és külügyminisztériumok, határőrizeti szervek), valamint megbízható hírügynökségek és biztonságpolitikai elemzőintézetek (például Warsaw Institute, Hybrid CoE, PISM) jelentéseit és közleményeit veszi

⁹ SANZ-CABALLERO 2023.

alapul. A kiválasztott országok eseteit egyrészt földrajzi és geopolitikai helyzetük, másrészt a hibrid hadviselésre adott eltérő intézményi válaszaik miatt tartottam relevánsnak.

A kutatás célja nem a teljes körű összehasonlítás, hanem annak feltárása, hogy a vizsgált államok miként érzékelték és kezelték a migrációs nyomást hibrid fenyegetésként. A források elemzése során törekedtem a különböző nézőpontok integrálására, figyelembe véve a biztonságpolitikai, jogi és humanitárius megfontolásokat egyaránt.

A migráció mint hibrid hadviselési eszköz többdimenziós jellege

A migráció mint hibrid hadviselési eszköz rendkívül hatásos módszer, mert több ponton képes kifejezni destabilizáló hatását.

Egyrészt a migránsok nagyszámú beáramlása az EU-országokba elégedetlenséget okoz a lakosság körében, és bizonyos esetekben szélsőséges politikai formációk megerősödését váltja ki. Másrészt a határok lezárása aggályokat kelt a migránsok és menedékkérők jogainak védelme miatt a nemzetközi közösségben, mivel a nyugati társadalom alapja az emberi jogok védelme. Erre példa az Európa Tanács finn–orosz határ körüli fejleményekre adott reakciója, az általa közzétett levélben, amely szerint a Tanács tagjai „aggódnak a migránsok, menedékkérők és menekültek jogainak védelme miatt.”¹⁰

Az Európai Unióba irányuló migrációs nyomás az elmúlt másfél évtizedben jelentős ingadozásokat mutatott. A 2015–2016-os időszakban a szíriai háború és más regionális konfliktusok hatására rendkívüli mértékben megnőtt a menedékkérelmek száma: 2015-ben több mint 1,2 millió fő, míg 2016-ban 1,16 millió fő nyújtott be első alkalommal menedékkérelmet valamely uniós tagállamban. A 2020-as évben a Covid-19-járvány miatt a kérelmek száma drasztikusan visszaesett, alig haladta meg a 417 ezret. A tendencia ezt követően ismét emelkedett, 2023-ban 1 048 900, majd 2024-ben 911 960 fő kérelmezett nemzetközi védelmet az EU-ban. A főbb származási országok között továbbra is Szíria, Afganisztán, Venezuela és Törökország szerepelnek, míg a célországok közül Németország, Spanyolország, Olaszország, Franciaország és Görögország fogadta a legtöbb menedékkérőt.¹¹

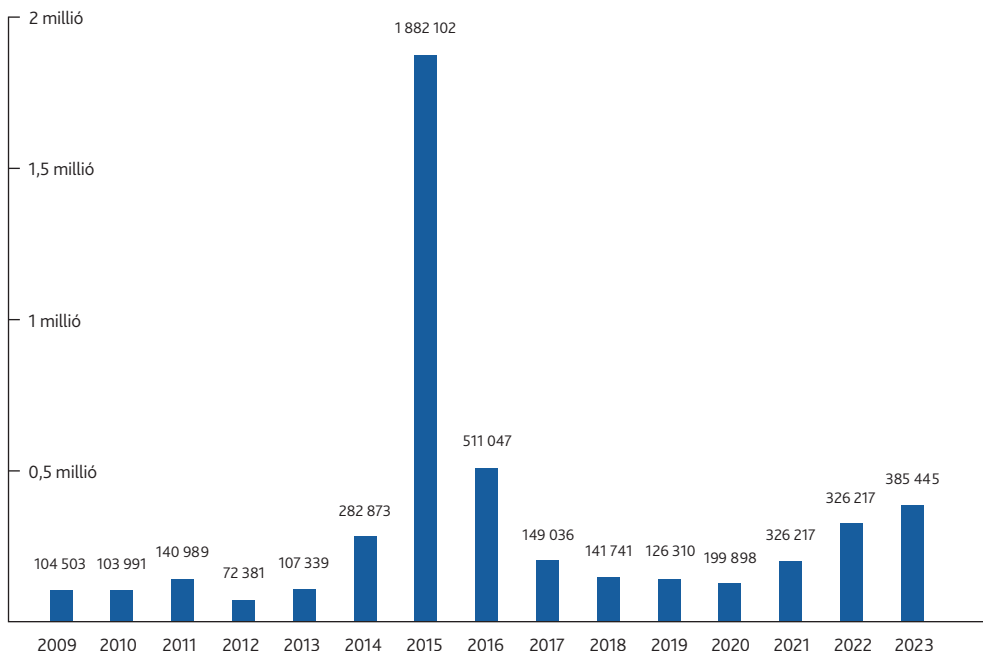
Az 1. ábra az Európai Unió külső határain történt irreguláris belépések¹² éves alakulását mutatja be 2009 és 2023 között. A grafikonon jól látható, hogy a migrációs nyomás 2015-ben érte el történelmi csúcspontját, amikor több mint 1,8 millió esetet regisztráltak. E kiugró érték szoros összefüggésben állt a szíriai polgárháború és más közel-keleti konfliktusok következményeivel, valamint az Európai Unió keleti és délkeleti határszakaszain keresztül vezető migrációs útvonalak leterheltségével. Az ezt követő években az irreguláris érkezések száma jelentősen csökkent, részben a 2016-ban megkötött EU–Törökország megállapodás és a megerősített határvédelmi intézkedések

¹⁰ MIKIANI–CHITIANI 2024.

¹¹ Eurostat 2024.

¹² Tanczos Mariann 2024-es tanulmányában elsősorban ezt a kifejezést használja, mivel ez megfelel az EU- és ENSZ-terminológiának. Az „irregular” kifejezés semlegesebb, és arra utal, hogy a belépés nem felel meg a hivatalos beléptetési szabályoknak, de nem feltétlenül minősül jogellenesnek az érintett személy szándékaitól vagy helyzetétől függetlenül.

hatására. Ugyanakkor 2022-től ismét emelkedés figyelhető meg, amely a geopolitikai instabilitás, az afrikai és ázsiai térségekből származó újabb migrációs hullámok, valamint a hibrid fenyegetések újbóli aktivizálódásának következménye lehet. Az adatok azt jelzik, hogy az irreguláris migráció visszatérő, ciklikus kihívás, amely az Európai Unió biztonságpolitikájában és határigazgatásában tartós alkalmazkodást tesz szükségessé.¹³

1. ábra: Az EU-ba irányuló irreguláris belépések feljegyzett száma 2009–2023

Forrás: TÁNCZOS 2024

A migráció alkalmazása mint a szürkezónás agresszió egy formája különösen jó példa a hibrid hadviselés többdimenziós jellegére. Legalább négy olyan dimenziója azonosítható, amelyek egymással ütköznek, így lehetetlenné válik egy jogilag és morálisan tiszta megoldás megtalálása.

Nemzetbiztonsági: a kockázat abban rejlik, hogy ha a migránsokat az Oroszország területén át vezető útvonalon engedik be – az orosz határőrség szervezetileg a Szövetségi Biztonsági Szolgálat (FSZB) része –, a migránsok az adott országba érkezve szabotázsakciók vagy terrorcselekmények elkövetésére is kényszeríthetők.

Jogi: Oroszország célja itt az, hogy a célországokat arra kényszerítse, hogy válaszanak a közvetlen határellenőrzésük, azaz az ellenőrzött átlépéshez, ezáltal a belbiztonsághoz fűződő jogos igény és a liberális nyugati demokrácia alapját képező értékek és szabályok között. Ebben a dimenzióban a migráció hibrid hadviselési eszközként

¹³ TÁNCZOS 2024.

történő alkalmazása beilleszthető a fentebb már említett *lawfare* fogalmába, legalábbis annak Bachmann és Munoz által adott értelmezésébe, amely szerint a *lawfare* egy háborús módszer, nem kinetikus eszközöket alkalmazva és az ellenfél befolyásolását célozva a stratégiai célok elérése érdekében.¹⁴

Információs: a finn határon Oroszország könnyedén elérte céljait az információs térben, mivel a visszafordítási törvényről folytatott közbeszéd erősen megosztó jellegű volt. Azonban a megosztottság nemcsak a belső közéleti vitákban jelenik meg, hanem a nyugati országok között is, ha különböző dimenziókat helyeznek előtérbe, és ezért nem tudnak konszenzusra jutni abban, hogy hogyan válaszoljanak közösen.¹⁵

Morális: amikor a migránsok visszatoloncolása haláleseteket, illetve egyéb drámai történeteket eredményez a határokon, a célzott társadalmakban a közvélemény elérheti a töréspontot. Az állampolgárok kételyeket fogalmazhatnak meg a határbiztonság és az emberi szenvedés közötti arányosság kérdésében, még akkor is, ha széles körben elismerik, hogy a migránsok biztonsági kockázatot jelenthetnek. Ez esetben Oroszország célja, hogy hangsúlyozza a visszatoloncolási eljárások embertelenségét.¹⁶

Az első észlelések, Fehéroroszország és Litvánia

A belorusz–litván határon kialakult konfliktus 2021 májusának közepén vette kezdetét. A litván határőrség ebben az időszakban észlelte és rögzítette a Belarusz felőli határátlépések intenzitásának növekedését.¹⁷ Litvánia már az első pillanattól fogva jelezte, hogy a szomszéd ország hatóságai részt vesznek a migránsok határhoz való átszállításában, amit az őrizetbe vett migránsok is megerősítettek. Ezt megelőzően, 2021. február 1-jén Aljakszandr Lukaszenka belorusz elnök jóváhagyta a 2021-es állami határvédelmi tervet, amelyben kifejtette Belarusz migrációs kihívásokról alkotott nézeteit.¹⁸ Hangsúlyozta, hogy országának hatóságai felelősek Belarusz és Oroszország határának védelméért. Ezt követően, 2021. március 1-jén Belarusz módosította a közigazgatási szabálysértésekről szóló törvényt, eltörölve a határterületen illegálisan tartózkodókra vonatkozó büntetéseket. A határválság fokozódásának közepette, 2021. június 28-án a Belarusz Külügyminisztérium bejelentette a visszafogadási megállapodás felfüggesztését az EU-val, válaszul az uniós szankciókra.¹⁹

A belorusz–litván határon tapasztalható válság koordinálása a belorusz hatóságok által nyilvánvalóan állami tulajdonú vállalatok és más, a hatóságokkal kapcsolatban álló entitások jelentős részvételében nyilvánult meg. A migránsok Belaruszba érkezésükkor kezdeti szállást kaptak, majd az EU határaihoz szállították őket. Mint azt a hibrid hadviselés fent ismertetett meghatározásai is rögzítik, a belorusz–litván viszonylatban észrevehetően kirajzolódik egy, a litván állam és társadalom felé irányuló nyomásgyakorlási törekvés a politikai, a katonai és az információs szférában.

¹⁴ MUNOZ–BACHMANN 2024.

¹⁵ LIBOREIRO 2024.

¹⁶ ÅLANDER 2024.

¹⁷ MILLS 2021.

¹⁸ Soyuz.by 2021.

¹⁹ KARMANAU 2021.

A politikai szférában kifejtett nyomásgyakorlási törekvésekről elmondható, hogy a Lukasenka által vezetett ország részéről végrehajtott hibrid művelet elsősorban Lengyelország, Litvánia és Lettország külpolitikai tevékenységére adott válasz volt. A 2020. augusztusi manipulált elnökválasztások óta ezek az országok nagyon kritikusan viszonyultak Lukasenka rezsimjéhez. Litvánia és Lengyelország számos belorusz ellenzéki aktivistát fogadott be, akik a választások után kénytelenek voltak elhagyni a hazájukat. Ezenkívül Lengyelország, a balti államokkal együtt, támogatta az EU által a belorusz hatóságok ellen a jogsértéseik miatt bevezetett további szankciós csomagokat.

A migráció mint hibrid eszköz megjelenése a térségi biztonsági együttműködésben

Piotr Łubiński 2019-es tanulmányában, Philip Breedlove tábornokot idézve a destabilizációs eszközök között említi a migrációs nyomást, hangsúlyozva, hogy a migrációs folyamatok Oroszország és Szíria általi felerősítése nyomást helyez az európai biztonsági struktúrára, és a politikai-biztonsági szféra egyik jellemző elemévé vált.²⁰ 2023 novemberében, az északi és balti védelmi miniszterek találkozáján az érintett országok szakpolitikusi nyíltan említették a migrációt mint hibrid hadviselési eszközt, és hozták összefüggésbe Oroszországgal, valamint Fehéroroszországgal. Hanno Pevkur, Észtország védelmi minisztere hangsúlyozta, hogy az Oroszország által támogatott, illegális migrációs hullám állami irányítású művelet része. A finn hatóságok válaszul lezárták szinte az összes határátkelőhelyet, és a Frontex²¹ támogatását kérték. Pevkur szerint ezek az események nem menedékkérelmekről, hanem „fegyverként használt illegális migrációról” szólnak.

Lettország védelmi minisztere, Andris Sprūds Vlagyimir Putyint „bábmesternek” nevezte, aki irányítja az eseményeket a finn és az észt határokon. Sprūds szerint egyértelmű, hogy Moszkva célja hibrid támadás Európa keleti határain, hogy destabilizálja a régiót. Az észt hatóságok adatai szerint néhány nap alatt 75 ember próbált illegálisan bejutni az országba, ami jelentős növekedést mutat a szokásos számokhoz képest. A találkozón Pevkur méltatta Finnország gyors és határozott reakcióját, és hangsúlyozta, hogy a helyzethez igazított intézkedésekre van szükség. Ugyanakkor menekültügyi szervezetek figyelmeztettek, hogy a határok lezárása a migránsokat veszélyesebb és halálosabb útvonalak választására kényszerítheti. A két miniszter egyetértett abban, hogy az események mögött egy átfogó stratégia áll, amely az illegális migrációt geopolitikai fegyverként használja.²² A Warsaw Institute 2024. augusztus 19-én megjelent cikke szerint a balti államok, nevezetesen Litvánia, Lettország és Észtország szigorították határpolitikájukat a növekvő geopolitikai kockázatok és a migrációs nyomás miatt. A változások hátterében elsősorban a belarusz elnök migrációs politikájának eszközként való alkalmazása, valamint Oroszország ukrain inváziója áll.²³

²⁰ ŁUBIŃSKI 2022.

²¹ Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség.

²² BRYANT 2023.

²³ GÖNCZI 2024.

A fenti példák alkalmasak annak szemléltetésére, hogy a migrációs nyomás nem csupán humanitárius kihívásként jelenik meg, hanem egyre inkább biztonságpolitikai dimenziót ölt. A régiós védelmi diskurzusban történő explicit megjelenése azt jelzi, hogy az érintett országok már nem kizárólag belügyi problémaként kezelik a határ menti migrációt, hanem a hibrid hadviselés egyik megnyilvánulási formájaként értelmezik azt. Ezzel párhuzamosan azonban kialakul egy feszültség a nemzetközi jog által megkövetelt humanitárius kötelezettségek és a nemzeti biztonság érdekei között. A balti országok és Finnország válaszlépései tehát nemcsak gyakorlati védelmi intézkedések, hanem normatív állásfoglalások is, amelyek az EU-n belüli jogértelmezési vitákra is hatással lehetnek.

A migráció hibrid hadviselési eszközként való alkalmazása az elmúlt években különösen intenzíven érintette az Európai Unió keleti határvidékét. Oroszország és Belarusz célzott műveletei nemcsak biztonsági, hanem politikai, jogi és társadalmi szempontból is kihívások elé állították az érintett tagállamokat. A következő alfejezetek azt vizsgálják, hogy az egyes észak- és kelet-európai országok – elsősorban Finnország, Litvánia, Lettország és Észtország – milyen módon értelmezték ezeket a fenyegetéseket, és milyen konkrét politikai, rendészeti és jogalkotási válaszokat fogantatosítottak a migrációs nyomás kezelésére. A példák világosan mutatják, hogy bár a reagálás eszközei és intenzitása országonként eltér, a jelenség megítélésében egyre inkább közös nevezővé válik a migráció geopolitikai eszközként való felismerése és kezelése.

Finnország válaszlépései a migrációs nyomásra

Finnország 2023 végén döntött úgy, hogy lezárja az Oroszországgal közös szárazföldi határátkelőit, válaszul az Oroszország által irányított migrációs hullámra. A határzár előzménye, hogy az orosz hatóságok jelentős számban engedtek be Afrikából és a Közel-Keletről érkező migránsokat, akiket aztán a finn határ felé irányítottak. Helsinki adatai szerint a határzár bevezetése előtt mindössze két hét alatt közel ezer, dokumentumok nélküli migráns érkezett Finnországba, míg 2023 első félévében kevesebb mint száz migráns lépett be az országba.

Az aktuális helyzetben Oroszország például Szomáliából és Etiópiából származó emberek számára vízumokat állított ki könnyített feltételekkel, majd segítette őket abban, hogy eljussanak a finn határig. Az orosz nagykövetségek és a biztonsági szolgálatok, például az FSZB, aktívan támogatták az utazások szervezését, tanácsokat adva a migránsoknak a határ átlépéséhez. A finn kormány ezt a helyzetet az ország nemzetbiztonságát fenyegető veszélynek tekintette. Petteri Orpo finn miniszterelnök úgy nyilatkozott, hogy a Kreml tudatosan használja a migrációt hibrid hadviselési eszközként, hogy aláássa Finnország stabilitását, különösen azután, hogy az ország 2023 áprilisában csatlakozott a NATO-hoz. Válaszul Finnország lezárta az Oroszországgal közös, 1340 kilométeres határát, majd 2024-ben a finn törvényhozás elfogadott egy ellentmondásos jogszabályt,²⁴ amely lehetővé teszi a határőrök számára, hogy bizonyos körülmények között elutasítsák a menedékkérelmeket. Moszkva nemcsak a migráció

²⁴ LIBOREIRO 2024.

fizikai aspektusait használja fel, hanem információk hadviselést is folytat.²⁵ Hamis híreket és narratívákat terjeszt, amelyek a migránsok kulturális és társadalmi inkompatibilitását hangsúlyozzák, miközben közös kontextusban említik őket egyes terrorcselekményekkel. Ez a stratégia megosztottságot kelt az európai közvéleményben, és politikai szinten is feszültségeket generál az EU tagállamai között. Az Európai Parlament ugyanakkor ezt a feszültségkeltést felismerve kiadott egy 2023-as jelentést, amely rámutatott, hogy az online platformok üzleti modelljei, amelyek személyes adatokon és homályos algoritmusokon alapulnak, hozzájárulnak a dezinformáció terjedéséhez. Ezek az algoritmusok gyakran jutalmaznak a polarizált és szélsőséges véleményeket a tényeken alapuló információk rovására, ami jelentős kockázatot jelent az adatmanipuláció szempontjából.²⁶

Az új törvényt emberi jogi csoportok és jogi szakértők bírálták, mivel az ellentétes lehet Finnország nemzetközi kötelezettségeivel, különösen a migránsok visszafordításának tilalmával. A törvény ellenzői szerint az intézkedések aláássák Finnország humanitárius hagyományait, és a nemzetközi közösségben is negatív precedenst teremthetnek. Az Európa Tanács emberi jogi biztosa, Michael O'Flaherty figyelmeztetett arra, hogy a nemzeti biztonság és az emberi jogok nem egymást kizáró tényezők, és hogy az ilyen törvények hosszú távon árthatnak Finnország nemzetközi megítélésének.²⁷ Finnország esete rámutat a hibrid módszerek multidimenzionális természetére, és az erre adott eltérő válaszokra. Az események megmutatják, hogy a migrációt hogyan lehet fegyverként használni a geopolitikai érdekek érvényesítésére, és hogy a nemzetközi közösség milyen kihívásokkal szembesül, amikor a biztonság és az emberi jogok közötti kényes egyensúlyt próbálja fenntartani.²⁸

Miközben Finnország arra törekszik, hogy megvédje saját biztonságát, a helyzet a nemzetközi jog és az emberi jogok terén is új kérdéseket vet fel. A jövőben az EU és a nemzetközi közösség közös erőfeszítéseire lesz szükség ahhoz, hogy hatékonyan reagáljanak az ilyen típusú hibrid fenyegetésekre.²⁹ A kritikusok szerint az intézkedések sérthetik a nemzetközi jogi kötelezettségeket, különösen a menedékkérők védelmére vonatkozó elveket,³⁰ és Finnország példája más tagállamokat is arra ösztönözhet, hogy hasonló lépéseket tegyenek.³¹

Észtország határvédelmi stratégiája a hibrid fenyegetéssel szemben

Bár Észtországot nem érte hosszú távú migrációs nyomás Oroszország irányából, attól tartva, hogy Lengyelország, Litvánia és Lettország tapasztalataihoz hasonló helyzet alakulhat ki, már 2022-ben intézkedéseket tett határvédelmének megerősítésére. Megkezdte egy 340 kilométeres határkerítés építését az Oroszországgal közös szárazföldi

²⁵ HVG.hu 2024.

²⁶ European Parliament 2023.

²⁷ O'FLAHERTY 2024.

²⁸ SL 2023.

²⁹ ODYNETS–CASSIDY 2024.

³⁰ Amnesty International 2024a.

³¹ Amnesty International 2024b.

határon.³² Az Ész Fegyveres Erők mellett támogatták Lengyelországot a Fehérorosz-országgal közös határkerítés kiépítésének kezdeti szakaszában. 2023 augusztusában Észtország bejelentette, hogy bővíti az orosz határon, a Narva folyónál működő elektronikus megfigyelőrendszerét.³³

Finnországgal ellentétben Észtország nem döntött a határ lezárása mellett, mivel ez túl nagy gazdasági költséggel járt volna, a határátkelők nyitva tartása emellett lehetővé teszi az oroszok által megszállt területekről érkező ukrán menekültek számára, hogy az EU-országokba távozhassanak. Észtország nem rendelkezik elegendő kapacitással határainak teljes körű védelmére a fegyveres erők bevonása nélkül, ráadásul a szárazföldi haderő körülbelül 4000 katonából álló létszáma sem elegendő ahhoz, hogy más feladatok ellátása nélkül biztosítani tudják a határvédelem fenntartását.³⁴ Mindemellett, e fenyegetések visszaszorítása érdekében Észtország proaktívan lépéseket tesz, és egy 1000 fős tartalékos egységet hoz létre keleti határainak védelmére.³⁵

Marek Kohv, a Nemzetközi Védelmi és Biztonsági Központ (ICDS) szakértője az észti határhelyzettel kapcsolatban azt az összefoglalást adta, hogy Fehéroroszország Oroszország közvetítésével juttat migránsokat a határaihoz, elsősorban közel-keleti és afrikai országokból. Ez a korábban is alkalmazott hibrid taktika várhatóan a jövőben sem szűnik meg, és Észtországot is érintheti, annak ellenére, hogy határai viszonylag jól védettek. Mivel Észtország a schengeni övezet tagja, más országokon keresztül is érkezhetsz migrációs nyomás, kihasználva a belső határellenőrzés hiányát.³⁶

Lauri Läänemets belügyminiszter nyilatkozata szerint az Észtország által létrehozandó 1000 fős tartalékos egység lényegében két, tömegoszlatásra és határbiztonsági feladatokra felszerelt zászlóaljat jelent, amely a rendőrség és az Észti Védelmi Liga (EDL) munkáját egészíti ki. Mint elmondta, a kezdeményezés célja a határok megerősítése, amelynek első tesztjét már végrehajtották egy szakasznyi állománnyal az Észti Védelmi Erők (EDF) és az EDL bevonásával.³⁷

Mind ez idáig Észtország sikeresen visszafordította az illegális bevándorlók 90 százalékát, amely jelentősen meghaladja az európai átlagot.³⁸

Lettország határpolitikai reakciója a belarusz–orosz nyomásgyakorlásra

2021 augusztusában a migránsok érkezésének ötszörös heti növekedése szükségállapot kihirdetésére késztette Lettországot. Az eredetileg november 10-ig tervezett szükségállapot időtartamát 2022. február 10-ig meghosszabbították. Az intézkedés a belarusz határ menti megyékre terjedt ki, és lehetővé tette a dokumentumok nélküli migránsok kényszerű visszatoloncolását.³⁹ Az ellátási problémák miatt Lett-

³² BELLAMY 2024.

³³ LILLEMÄE 2024.

³⁴ DYNER 2024.

³⁵ WHYTE–NAEL 2024.

³⁶ GAVIN 2023.

³⁷ KUSHNIKOV 2024.

³⁸ EINMAA 2024.

³⁹ WALLIS 2021.

ország 37 kilométer hosszú határkerítésének építése csúszott, azonban 2024-re további 130 kilométer készült el.

2021-ben Artis Pabriks (Lettország védelmi minisztere 2019–2022-ben) bejelentette, hogy körülbelül 3000 katonát vett részt egy hónapos katonai gyakorlaton a Latgale régióban, a NATO, Oroszország és Fehéroroszország határának térségében. Ez a gyakorlat a határbiztonság megerősítését célozta. Az illegális határátlépések száma 2021 októberében érte el a csúcspontját, azonban novemberben drasztikusan csökkent, nagyrészt a hatékony határadminisztrációnak és a lengyel határon kialakult helyzetnek köszönhetően, amely csökkentette a migrációs nyomást a lett–belarusz határnál.⁴⁰

2023. október 13-án, Vilniusban Lettország bejelentette, hogy a lezárja egyik határátkelőjét Oroszországgal, miután Moszkvát azzal vádolta meg, hogy kaotikus helyzetet kíván teremteni azáltal, hogy ukrán útlevéllel rendelkező személyeket irányít egy kis vidéki határátkelőhelyhez. A lett külügyminisztérium tájékoztatása szerint Oroszország egy nappal azelőtt olyan rendelkezést adott ki, amelynek értelmében az ukrán útlevéllel rendelkezők kizárólag a moszkvai Szeremetyjevo repülőtérén vagy a lett Vientuļi határátkelőhelyen keresztül léphetnek be Oroszország területére a következő héttől.⁴¹ A rigai kormány szerint a Vientuļi nevű távoli átkelőhely túl kicsi ahhoz, hogy ekkora forgalmat kezeljen, és az ukrán állampolgárok odairányítása feszültségeket keltene az Európai Unió határán, valamint jelentősen befolyásolná a közrendet, és fenyegetést jelentene a nemzetbiztonságra.

Krišjānis Kariņš lett miniszterelnök véleménye szerint Oroszország szándékosan igyekszik feszültséget kelteni az Európai Unió keleti határain, hogy megossza az uniós tagállamokat, különösen azokat, amelyek közvetlenül határosak vele. Hangsúlyozta, hogy ez a stratégia hosszú távon nem vezet sikerre, és Lettország szoros koordinációban dolgozik együtt EU- és NATO-partnereivel a megfelelő válaszlépések kidolgozásán.⁴²

A lett határőrség szerint átlagosan napi 60 átlépést kezelő Vientuļi átkelőt és a szintén kisméretű Padedze átkelőt a lett kormány a következő munkanaptól lezárta, ugyanakkor két nagyobb átkelőt továbbra is nyitva hagyott Oroszországgal.⁴³ Egy hónappal korábban Lettország bezárta egyik határátkelőjét Fehéroroszországgal is, miután a miniszterelnök Minszket azzal vádolta, hogy ismét illegális migránsokat használ fel „hibrid fenyegetésként” a balti állam biztonságának aláásására.⁴⁴

Litvánia jogalkotási és rendészeti válaszai a migrációs instrumentalizálásra

2021 első felében a migránsok száma a litván–belarusz határon nyolcszorosára nőtt, és júniusban az új menedékkérelmek száma meghaladta az előző két év összesített adatát. A litván kormány júniusban szükségállapotot hirdetett a határ menti

⁴⁰ GÖNCZI 2024.

⁴¹ Latvia to Close Only Land Crossing for Ukrainians to Enter Russia Through Third Country 2023.

⁴² SYTAS 2023.

⁴³ Ministry of Foreign Affairs of Latvia 2023.

⁴⁴ SYTAS 2023.

megyékben, hangsúlyozva egy erős határvédelmi rendszer szükségességét. Az Európai Bizottság 36,7 millió euró összegű sürgősségi segílyt nyújtott Litvániának,⁴⁵ aminek fő célja az emberkereskedelem azonosítása és a nemzetközi védelemre szoruló személyek megsegítése volt.⁴⁶ Emellett a Frontex több mint 100 főt/munkatársat/tisztviselőt küldött a helyszínre, míg Litvánia mintegy 500 kilométer hosszú szögesdrót kerítés építésébe kezdett a belarusz határ mentén.⁴⁷ Ezek az intézkedések Litvánia gyors válaszlépéseit tükrözik, amelyeket Aljakszandr Lukasenka belarusz elnök hibrid hadviselési taktikájának tekint.⁴⁸ Az intézkedések célja a migrációs nyomás csökkentése, különösen az illegális határátlépések visszaszorítása érdekében. Bár a visszafordítási gyakorlatot számos emberi jogi szervezet bírálta,⁴⁹ mivel az a *non-refoulement* elvével – azaz az üldözöttek visszaküldésének tilalmával – ellentétes lehet, Litvánia a nemzeti biztonságot és a határvédelem fontosságát hangsúlyozta.⁵⁰ A visszafordítási politika Litvánia válasza a migrációval kapcsolatos hibrid fenyegetésekre, amelyek célja az ország stabilitásának aláásása.⁵¹

Összegzés

A balti államok és Finnország határvédelmi intézkedései az orosz és belarusz hibrid fenyegetésekre adott válaszok változatos, heterogén mivoltát mutatják. Ezek az intézkedések a fizikai infrastruktúra fejlesztésétől a jogi és technológiai eszközök alkalmazásáig terjedtek, különös tekintettel a nemzetbiztonság megerősítésére:

Fizikai határvédelem

Az országok jelentős erőfeszítéseket tettek határkerítések építésére. Litvánia 508 kilométer hosszú szögesdrót kerítést hozott létre, Észtország 340 kilométeres határkerítés építését kezdte meg, míg Lettország 2024-re már 130 kilométeres kerítéssel rendelkezett. Finnország még radikálisabb lépésként lezárta az Oroszországgal közös teljes határát, reagálva az orosz migrációs manipulációkra.

Technológiai fejlesztések

Észtország elektronikus megfigyelőrendszereket telepített, például digitális kamerákat és radarállomásokat a Narva folyónál, hogy valós idejű felügyeletet biztosítson. Ezek az eszközök gyorsabb reagálást tesznek lehetővé az incidensekre.

⁴⁵ PubAffairs Bruxelles 2021.

⁴⁶ European Commission 2021.

⁴⁷ Lithuania to Fence First 110 km of Belarus Border by April 2021.

⁴⁸ GÖNCZI 2024.

⁴⁹ Amnesty International 2025.

⁵⁰ UNHCR 2024.

⁵¹ PERMINAS 2024.

Katonai és rendvédelmi kapacitás

A katonai jelenlét növelése kulcsfontosságú volt. Észtország 1000 fős válságtartályos egységet hozott létre, Lettország pedig 3000 katonát vont be határvédelmi gyakorlatokba. Ezek az intézkedések nemcsak a határvédelemre, hanem a lakosság biztonságérzetének növelésére is szolgálnak.

Jogi szigorítások

Finnország új törvénye lehetővé tette a menedékkérelmek elutasítását bizonyos körülmények között, míg Litvánia visszafordítási politikát alkalmazott, amelyet bár kritizálnak, továbbra is fenntartanak nemzetbiztonsági okokból. Lettország szükségállapotot hirdetett a határon, amely megkönnyítette az illegális migráció kezelését.

Nemzetközi együttműködés

Az Európai Unió és a Frontex támogatást nyújtott, különösen Litvániának és Lettországnak, tiszteket és pénzügyi forrásokat biztosítva. A közös uniós fellépés a külső határok védelmére és a hibrid fenyegetések kezelésére irányult.

Információs hadviselés elleni fellépés

Az orosz és belarusz dezinformációs kampányokkal szemben az országok hangsúlyt fektettek a közvélemény tájékoztatására és a hamis hírek cáfolatára.

A régió biztonsági helyzetének súlyosbodása, különösen az Oroszország és Fehéroroszország irányából érkező fenyegetések, jelentős változásokat eredményeztek a balti államok és Lengyelország bevándorlási politikájában. A nemzetközi együttműködés hangsúlyosan foglalkozott a humán erőforrás-támogatás kérdésével.

A jelenlegi migrációs nyomás, amely a balti államokat érinti, rávilágít a térség geopolitikai kihívásainak komplexitására. Fehéroroszország elnökének, Aljakszandr Lukasenának a politikailag irányított migrációs taktikája arra készítette ezeket az országokat, hogy gyors intézkedéseket hozzanak a határok védelmére és sürgősségi szabályozások bevezetésére. Az EU finanszírozásának köszönhetően Litvánia és Lettország határkerítéseket épített, és jelentős fejlesztéseket hajtott végre határbiztonsági rendszereiben. Észtország, bár kisebb mértékben érintett, szintén megerősítette határvédelemét és aktívan részt vett a régiós stratégiai konzultációkban.

A Fehéroroszország és Oroszország jelentette stratégiai fenyegetések hatására az EU, a NATO és más nemzetközi szervezetek kiemelten kezelik a térség biztonságának kérdését. Ezek az intézkedések átfogó stratégiát tükröznek, amely a régió stabilitásának fenntartására irányul a hibrid fenyegetések állandó jelenlétében.

Felhasznált irodalom

- Amnesty International (2024a): *Finland: Emergency Law on Migration Inconsistent with EU Law and Must Be Rigorously Scrutinized*. Online: <https://www.amnesty.org/en/latest/press-release/2024/07/finland-emergency-law-on-migration-inconsistent-with-eu-law-and-must-be-rigorously-scrutinized/>
- Amnesty International (2024b): *Finland: Emergency Law on Migration Is a Green Light for Violence and Pushbacks at the Border*. Online: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/06/finland-emergency-law-on-migration-is-a-green-light-for-violence-and-pushbacks-at-the-border/>
- Amnesty International (2025): *Europe: European Court of Human Rights to Hear Landmark Pushback Cases*. Online: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2025/02/europe-european-court-of-human-rights-to-hear-landmark-pushback-cases/>
- ÅLANDER, Minna (2024): *Death by a Thousand Paper Cuts: Lessons from the Nordic-Baltic Region on Countering Russian Gray Zone Aggression*. 2024. november 14. Online: <https://carnegieendowment.org/research/2024/11/russia-gray-zone-aggression-baltic-nordic?lang=en>
- BEKIĆ, Janko (2022): Coercive Engineered Migrations as a Tool of Hybrid Warfare: A Binary Comparison of Two Cases on the External EU Border. *Croatian Political Science Review*, 59(2), 141–169. Online: <https://doi.org/10.20901/pm.59.2.06>
- BELLAMY, Daniel (2024): Estonia, Latvia, Lithuania, and Poland Want EU Funds to Beef up Border with Russia. *Euronews*, 2024. szeptember 28. Online: <https://www.euronews.com/2024/09/28/estonia-latvia-lithuania-and-poland-want-eu-funds-to-beef-up-border-with-russia>
- BRYANT, Miranda (2023): Estonia Accuses Russia of Weaponising Immigration on Europe's Borders. *The Guardian*, 2023. november 23. Online: <https://www.theguardian.com/world/2023/nov/23/estonia-accuses-russia-weaponising-immigration-europe-borders>
- CALHA, Julio Miranda (2015): *Hybrid Warfare: NATO's New Strategic Challenge? Jelentés a NATO Parlamenti Közgyűlés Védelmi és Biztonsági Bizottságának*. NATO Parliamentary Assembly.
- CRISAN, Andrea (2019): Migrációs fogalomtár. In BESENYŐ János – MILETICS Péter – ORBÁN Balázs (szerk.): *Európa és a migráció: tanulmánykötet*. Budapest: Zrínyi, 10–30.
- DYNER, Anna Maria (2024): NATO Countries Respond to Russia's Instrumentalisation of Migration. *Polish Institute of International Affairs (PISM)*, 2024. január 26. Online: <https://pism.pl/publications/nato-countries-respond-to-russias-instrumentalisation-of-migration>
- EINMAA, Lida-Mai (2024): Estonia to Establish 1,000-Strong Crisis Unit to Curb Migration Attacks. *ERR News*, 2024. október 20. Online: <https://news.err.ee/1609497499/estonia-to-establish-1-000-strong-crisis-unit-to-curb-migration-attacks>
- Európai Bizottság (2016): *Közös közlemény az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak: a hibrid fenyegetésekkel szembeni fellépés közös kerete – európai uniós válasz*. Brüsszel, 2016. április 6. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016JC0018&from=EN>

- European Commission (2021): *Proposal for a Council Decision on Provisional Emergency Measures for the Benefit of Latvia, Lithuania and Poland*. 2021. december 1. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021PC0752>
- European Parliament (2023): *Jelentés az Európai Unió valamennyi demokratikus folyamatába történő külföldi beavatkozásról, többek között a dezinformációról*. Online: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0187_HU.html
- Eurostat (2024): *Asylum Applications – Annual Statistics*. Online: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_applications_-_annual_statistics
- GAVIN, Gabriel (2023): Estonia Could Close Russian Border in Face of 'Hybrid Attack'. *Politico*, 2023. november 30. Online: <https://www.politico.eu/article/estonia-close-russian-border-hybrid-attack/>
- GÖNCZI, Róbert (2024): *Tightening Immigration and Border Policy Initiatives in the Baltics*. Online: <https://warsawinstitute.org/tightening-immigration-and-border-policy-initiatives-in-the-baltics/>
- HVG.hu (2024): Orosz dezinformátorok szerint Belaruszba menekülnek az EU diktatúrája előtt a lengyelek. *HVG*, 2024. június 3. Online: https://hvg.hu/gazdasag/20240603_orosz-dezinformatorok-szerint-beloruszba-menekulnek-az-eu-diktaturaja-elol-a-lengyelek
- KARMANAU, Yuras (2021): Belarus Parliament Votes to Suspend Readmission of Migrants. *AP News*, 2021. október 5. Online: <https://apnews.com/article/european-union-alexander-lukashenko-poland-europe-belarus-4c39e7def6408319747ff89b1a8052fa>
- KISS Álmos Péter (2019): A hibrid hadviselés természetrajza. *Honvédségi Szemle*, 147(4), 17–37. Online: <https://kiadvany.magyarhonvedseg.hu/index.php/honvszemle/article/view/237>
- KOVALCHUK, Vitaliy et al. (2022): Transformation Challenges for the International Humanitarian Law System: Migration Crisis as the Latest Tool for Hybrid Warfare. (A Vision From Ukraine). *Revista UNISCI*, (59), 129–144. Online: <https://doi.org/10.31439/UNISCI-145>
- KUSHNIKOV, Vadim (2024): Estonia Will Create a Reserve to Counter Hybrid Threats from Russia and Belarus. *Militarnyi*, 2024. október 20. Online: <https://mil.in.ua/en/news/estonia-will-create-a-reserve-to-counter-hybrid-threats-from-russia-and-belarus/>
- Latvia to Close Only Land Crossing for Ukrainians to Enter Russia Through Third Country (2023). *Meduza*, 2023. október 12. Online: <https://meduza.io/en/news/2023/10/12/latvia-to-close-only-land-crossing-for-ukrainians-to-enter-russia-through-third-country>
- LIBOREIRO, Jorge (2024): After Finland Legalised Migrant Pushbacks, Many Fear a Dangerous Precedent. *Euronews*, 2024. július 30. Online: <https://www.euronews.com/my-europe/2024/07/30/after-finland-legalised-migrant-pushbacks-many-fear-a-dangerous-precedent>
- LILLEMÄE, Leevi (2024): Majority of Estonia's Eastern Land Border Fence Completed. *EER News*, 2023. december 15. Online: <https://news.err.ee/1609542112/majority-of-estonia-s-eastern-land-border-fence-completed>

- Lithuania to Fence First 110 km of Belarus Border by April (2021). *Reuters*, 2021. szeptember 13. Online: <https://www.reuters.com/world/europe/lithuania-fence-first-110-km-belarus-border-by-april-2021-09-13/>
- ŁUBIŃSKI, Piotr (2022): Hybrid Warfare or Hybrid Threat – The Weaponization of Migration as an Example of the Use of Lawfare – Case Study of Poland. *Polish Political Science Yearbook*, 51(3), 43–55. Online: <https://doi.org/10.15804/ppsy202209>
- Lukashenko Approves Resolution on State Border Protection in 2021. *Soyuz.by*, 2021. február 1. Online: <https://soyuz.by/politics/lukashenko-approves-resolution-on-state-border-protection-in-2021>
- MCDC (2019): *MCDC Countering Hybrid Warfare Project: Countering Hybrid Warfare*. Online: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5c8141e2e5274a2a-51ac0b34/concepts_mcdc_countering_hybrid_warfare.pdf
- Ministry of Foreign Affairs of Latvia (2023): *Vientuli and Pededze Border Crossing Points on Latvia's Border with Russia to Be Closed on 16 October (Ministry of Interior)*. Online: <https://www.mfa.gov.lv/en/article/vientuli-and-pededze-border-crossing-points-latvias-border-russia-be-closed-16-october-ministry-interior>
- MUNOZ, Andres B. – BACHMANN, Sascha Dov (2016): Lawfare in Hybrid Wars: The 21st Century Warfare. *Journal of International Humanitarian Legal Studies*, 7(1), 63–87. Online: <https://doi.org/10.1163/18781527-00701008>
- MILLS, Claire (2021): *Migrant Crisis on Belarusian Border with EU*. House of Commons Library. Online: <https://commonslibrary.parliament.uk/migrant-crisis-on-belarusian-border-with-eu/>
- MIKIANI, Mariam – CHITIANI, Luka (2024): *Migrants as a Tool of Hybrid Warfare: Analysis of the Recent Finnish-Russian Border Tensions*. GFSIS. Online: <https://gfsis.org/en/migrants-as-a-tool-of-hybrid-warfare-analysis-of-the-recent-finnish-russian-border-tensions/>
- O'FLAHERTY, Michael (2024): Letter to the Speaker of the Parliament of Finland. Council of Europe. Online: <https://rm.coe.int/letter-to-the-speaker-of-the-parliament-of-finland-by-michael-o-flaher/1680b06109>
- ODYNETS, Svitlana – CASSIDY, Kathryn (2024): Border and Migration Politics and the Kremlin's Hybrid War. *UK in a Changing Europe*, 2024. január 12. Online: <https://bit.ly/453ArWY>
- PERMINAS, Paulius (2024): Lithuania's Incoming Interior Minister Plans to Continue Migrant Pushbacks. *LRT*, 2024. december 6. Online: <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/2432642/lithuania-s-incoming-interior-minister-plans-to-continue-migrant-pushbacks>
- PubAffairs Bruxelles (2021): *Commission Approves €36.7 Million to Support Migration Management in Lithuania*. Online: <https://www.pubaffairsbruxelles.eu/eu-institution-news/commission-approves-e36-7-million-to-support-migration-management-in-lithuania/>
- SANZ-CABALLERO, Susana (2023): The Concepts and Laws Applicable to Hybrid Threats, with a Special Focus on Europe. *Humanities and Social Sciences Communications*, 10(360). Online: <https://doi.org/10.1057/s41599-023-01864-y>
- SL László (2023): A Bizottság megvédte a baltiak fellépését az illegális migráció ellen. *Euronews*, 2023. szeptember 6. Online: <https://hu.euronews>

[com/2023/09/06/a-bizottsag-megvedte-a-baltiak-fellepeset-az-illegalis-migracio-ellen.](https://www.reuters.com/world/europe/latvia-says-russia-trying-disrupt-border-with-ukraine-passport-ruling-2023-10-13/)

SYTAS, Andrius (2023): Latvia Says Russia Trying to Disrupt Border with Ukraine Passport Ruling. *Reuters*, 2023. október 13. Online: <https://www.reuters.com/world/europe/latvia-says-russia-trying-disrupt-border-with-ukraine-passport-ruling-2023-10-13/>

TÁNCZOS, Mariann (2024): The EU's Answer to the Migration Crisis: The Road to the New Pact on Migration and Asylum. *Európai Tükör*, 27(1), 107–125. Online: <https://doi.org/10.32559/et.2024.1.6>

UN High Commissioner for Refugees (UNHCR): Legal considerations on asylum and non-refoulement in the context of 'instrumentalization', 26 September 2024. Online: <https://www.refworld.org/policy/legalguidance/unhcr/2024/en/148736>

WALLIS, Emma (2021): Latvia Begins Pushing Migrants Back at Belarus Border. *InfoMigrants*, 2021. augusztus 12. Online: <https://www.infomigrants.net/en/post/34262/latvia-begins-pushing-migrants-back-at-belarus-border>

WHYTE, Andrew – NAEL Merili (2024): Crisis Reservists to Be Tasked with Assisting PPA in Border, Internal Incidents. *ERR News*, 2024. szeptember 11. Online: <https://news.err.ee/1609450268/crisis-reservists-to-be-tasked-with-assisting-ppa-in-border-internal-incidents>